

راه حل مشکل با پاکستان؛ مذاکره یا مقابله؟

محمد اکرام اندیشمند

شاید موضوع نقش پاکستان در جنگ و بی ثباتی افغانستان، یگانه مسئله ای باشد که در میان افراد و گروه های مختلف سیاسی در درون و بیرون حاکمیت بر سر آن توافق نظر و اجماع ملی وجود دارد. اما وقتی از دلایل و عوامل دخالت پاکستان در این جنگ و راه مقابله با آن سخن به میان می آید، تحلیل ها، دیدگاه ها، داوری ها و پیشنهادات، مختلف، متفاوت و حتی متناقض می شود. از مولفه های مختلف و از اهداف و مطالبات متعدد و گسترده پاکستان؛ از شناسایی مرز دیورند و توافقنامه دیورند تا ایجاد دولت مطیع و منقاد اسلام آباد در کابل و اعمال نظارت و اشراف بر سیاست خارجی افغانستان به خصوص در مناسبات میان دهلی و کابل، تا دسترسی به منابع آبی افغانستان و دسترسی بلا قید شرط به بازار های آسیای میانه از مسیر افغانستان و ایجاد روابط بسیار نزدیک نظامی و امنیتی در جهت نظارت بر ساختار های نظامی و امنیتی افغانستان و صحبت به میان می آید.

در جهت مقابله با دخالت پاکستان نیز راه های مختلف و متفاوتی ارائه می گردد: از مذاکره و مفاهمه تا تعامل و سازش و از قطع روابط سیاسی تا عمل با المثل استخباراتی - امنیتی و عملیات تروریستی و دهشت افگنی، و تا بسیج ملی و سفر بری برای جنگ و حمله نظامی بر پاکستان.

جالب این جا است که هیچ فرد و گروهی در دیدگاه ها و پیشنهادات خود، ابعاد عقلانی و عملی آن را به بحث و تحلیل نمی گیرند. نه راه عملی شدن آنچه را که می گویند نشان می دهند و نه پیامد و تبعات آن را برای افغانستان به تصویر می کشند.

تا هنوز هیچ گفتمان ملی و هیچگونه اجماع ملی بر سر هر دو بخش یعنی، عوامل و اهداف دخالت پاکستان و راه مقابله با آن در افغانستان، شکل نگرفته است. حتی این ناهمسویی در داخل حاکمیت در تمام سالهای دشوار مناسبات با پاکستان طی بیش از شصت سال اخیر ادامه داشت و اکنون نیز ادامه دارد. هر چند در سالهای مناسبات متشنج و پر تنش با پاکستان و در مقاطع مختلف بیش از شش دهه اخیر، دولت ها و زمام داران مختلف افغانستان تمام راه های مقابله با پاکستان را به استثنای یک جنگ دو جانبه و تمام عیار دولتی و کشوری، تجربه کردند، اما تبعات و نتیجه اش برای افغانستان به جای سود، بسیار زیانبار بود.

در حالی که برای مذاکره یا مقابله با پاکستان، گفتمان ملی و اجماع ملی در افغانستان یکی از ضروریات و الزامات این مذاکره و مقابله است، طرح دور زدن بر اختلافات و مسکوت گذاشتن آن، با گسترش مناسبات اقتصادی و ایجاد منافع کلان اقتصادی برای تمام کشورهای منطقه در بهره گیری از موقعیت جغرافیایی افغانستان، به عنوان طرح موثر و عملی در مهار و جلوگیری از دخالت پاکستان ارائه می شود.

ایجاد مناسبات کلان اقتصادی و تجارتي میان کشور های دارای اختلافات سیاسی و حتی منازعات ارضی و مرزی در منطقه و جهان به عنوان نمونه ها و شواهد بسیار موثر در این طرح، بیان و تاکید می شود. کاهش وابستگی اقتصادی و تجارتي افغانستان به پاکستان در این طرح به عنوان یکی از نتایج مثبت در جهت استقلال اقتصادی و حتی اقتدار سیاسی و امنیتی-نظامی مد نظر قرار می گیرد. این استقلال و اقتدار در این عرصه ها، افغانستان را قادر می سازد تا نه تنها دخالت پاکستان را مهار کند، بلکه به مطالبات و خواسته های خود در مسایل اختلافی از جمله موضوع دیورند برسد. آیا چنین دیدگاه و طرحی با توجه به نقش و نیت پاکستان و توانایی های آن، عملی و دست یافتنی خواهد بود و افغانستان را از معضل دخالت و بی ثبات سازی پاکستان نجات خواهد داد؟